

9. Шимкевич Н. В. Русская коммерческая эргонимия : прагматический и лингвокультурологический аспекты : автореф... канд. филол. наук : 10.02.01 – «Русский язык» / Н. В. Шимкевич. – Екатеринбург, 2002. – 23 с.
10. Шимкевич Н. В. К вопросу о прагматизме эргонимов в неконкурентной среде / Н.В. Шимкевич // Ономастика и диалектная лексика: сб. науч. тр. – Вып. IV. – Екатеринбург : Изд-во Урал. Ун-та, 2003 – С. 131–136.

Горожанов Ю.Ю.

Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки

ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ФУНКЦИИ ЭРГОНИМОВ ГОРОДА ЛУЦКА

Аннотация

В статье проанализированы названия коммерческих предприятий (эргонимы) с точки зрения коммуникативно-прагматического аспекта. Название предприятия, как правило, несет в себе некую информацию, которая, по замыслу номинатора, должна привлечь потенциального клиента к названной фирме, то есть эргоним может воздействовать на адресата. Стремясь достигнуть эффективной коммуникации, номинаторы изобретают большое количество различных и оригинальных названий для своих предприятий.

Ключевые слова: эргоним, прагматика, номинатор, адресат, эффективная коммуникация.

Horozhanov Y.Y.

Eastern European National University named after Lesia Ukrainka

PRAGMATIC FUNCTIONS OF LUTSK'S ERGONYM'S

Summary

The present article is devoted to the analysis of the names of commercial enterprises in terms of communicative and pragmatic aspects. Ergonim usually carries some information due to the addresser's plan in any way involve the recipient (ie potential customer) to the firm. In other words, the ergonomic may involve effects on the recipient, has pragmatics. In an effort to achieve effective communication, addressers invent a lot of different and original titles for their enterprises.

Keywords: ergonim, pragmatic, addresser, recipient, effective communication.

УДК 811.161.2:81'367

СИСТЕМА І ФУНКЦІЇ РОЗДІЛОВИХ ЗНАКІВ СТАРОУКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ГРАМОТ XIV СТОЛІТТЯ)

Кузьмич О.О.

Рівненський державний гуманітарний університет

У статті йдеться про формування української пунктуації в польсько-литовський період; зацентовано увагу на ролі усної комунікації у виробленні пунктуаційних норм зазначеного періоду. Предметом дослідження стали грамоти XIV ст. різних східнослов'янських і суміжних із ними земель (усього 84), які репрезентують юридично-діловий стиль давньої української мови.

Ключові слова: давня українська мова; українські грамоти; пунктуація; прості, складні, складені розділові знаки; графема; членування тексту.

Постановка проблеми. Загальновідомим у мовознавстві є те, що формування української пунктуації, як і пунктуації інших слов'янських мов, припадає на початок книгодрукування (16–17 ст.). У стародавніх рукописах текст писали без поділу на слова; нечисленні розділові знаки (крапка; три крапки, проставлені трикутником; чотири крапки, розміщені ромбом) позначали лише членування тексту, зумовлене потребою перепочинку того, хто писав. Із XV ст. з'являється кома, а згодом (1513) під впливом граматики венеціанського друкаря А. Мануція входить в ужиток низка інших розділових знаків, використання яких пов'язане з певними нормами. Книги і рукописи 17 ст. уже фіксують крапку, двокрапку, кому, крапку з комою, знак питання та знак оклику, дужки, лапки; тоді ж з'являються тире й крапки. Отже, українська пунктуація під впливом західноєвро-

пейської пунктуаційної системи до 18 ст. в основному сформувалася [14, сс. 168, 563].

Однак початки становлення системи розділових знаків припадають на більш ранній період. Одним із джерел вивчення української мови 14–15 ст. є пам'ятки ділового письменства – грамоти (далі – Гр.) із різних теренів, де жив український народ, документи, видані українцями великими польськими і литовськими королями, а також грамоти Молдавського князівства (у двох останніх руська мова була визнана офіційною) [3]. Зокрема в Литовському статуті записано: «А писар земьски мает поруску литерами и словы рускими вси листы, выписы и позы писати, а не иншим языком и словы» [14, с. 242].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка ґрунтовних лінгвістичних розробок щодо зазначених ділових документів [10; 13], а також побіжні

зауваги стосуються фонетичних, лексичних, стилістичних, морфологічних особливостей, стійких виразів, системи сполучників, окремих різновидів складного речення тощо [7; 6; 9; 5; 13; 4; 1]. Система ж і функції розділових знаків не були предметом спеціального вивчення. Маємо поодинокі дослідження, які стосуються історичних витоків української пунктуації [8; 11].

Зміст грамот XIV ст. засвідчує, що вони склалися прилюдно. Той, хто складав документ, незважаючи на існування певних схем текстового оформлення грамот, опинявся в ситуації, за якої опис конкретного об'єкта відповідного юридичного акту здійснювався з усних показань присутніх. Складна взаємодія писарів, видавців грамот, тих, хто давав свідчення, інших присутніх спричинювали змішування мовних рис кількох місцевостей, накладання штампів ділового письма та народно-розмовних і діалектних рис, особливостей усної мови, взаємодію книжних і розмовних елементів мови [2, с. 5].

Текст грамот ділився не на слова, а на більші текстові відрізки. Засобом для такого поділу служили графеми: одинарна крапка, вертикальна і горизонтальна риски, кілька крапок, різної форми гачки та ін. (рис. 1).

Найпоширенішою в досліджуваних документах є крапка, на підставі чого її можна вважати «універсальним» розділовим знаком. Вияв універсальності крапки вбачаємо й у тому, що це єдиний розділовий знак у багатьох документах. Більшість інших розділових знаків уживаються тільки в комбінації з крапкою. Крапку ставили на нижній лінії рядка, біля підніжжя літер, на рівні вершини літер, а найчастіше посередині рядка. Якщо місце розташування одинарної крапки в рядку вважати не випадковим, а одним із тогочасних правил правопису на позначення членування тексту, то маємо визнати її очевидну поліфункційність.

Поєднання крапок в одному розділовому знакові має варіанти. Найпоширеніший із них – двокрапковий розділовий знак у вигляді горизонтально [Гр. 64] і вертикально [Гр. 65] розташованих двокрапок. Інші вияви сполучення кількох крапок трапляються переважно в кінці документів, проте фіксуються також і в середині тексту. Двокрапка поєднується з рисками (Б-1) і гачками (А-2, А-11, Б-3). Таким поєднанням найчастіше закінчуються грамоти.

Наприклад, у фотокопії Гр. 44 після тексту стоїть знак із двох крапок, двох вертикальних рисок і дванадцяти гачків: *а дана грамо(т). оу краковѢ.*

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
А	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Б	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
В	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Г	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Д	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Е	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Є	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
Ж	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·
З	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·

Рис. 1. Зразки розділових знаків українських грамот 14-15 ст.

оу понедѣлни(к). по с(т)мѣ. дсѢ. подѣ лѢто(м). бжѣЮго. нарожѢниА. =а. т. п. и. го. лѢ(т) (Б-1 і Е-11).

За частотністю вживання до двокрапки подібний чотирикрапковий розділовий знак. Він уживається самостійно, як, наприклад, у Гр.61: *Х(с)ва тисяча. и. т. ч. г. Юго лѢ (Г-3)*, і в сполученні з іншими розділовими знаками. У досліджуваному матеріалі [Гр. 20] зазначені такі варіанти комбінації чотирикрапки з гачками: а) *А питѣ мого ричѣ оу анѣдрѣка оу дому лысого. за двѢ гривнѢ вѢснии меду за гривну. а пива за гривну (Ж-9)*; б) *А писалѣ привилѣЮ се поповичѣ болестрашицкии именемѣ деячковичѣ василловѣ снѣ поповѣ кость прувшицемѣ сорочичѣ (Е-11)*. Ромбоподібна чотирикрапка частіше писалася в кінці грамот, хоча трапляються випадки її фіксації в середині тексту [Гр. 64].

Рідше за дво- і чотирикрапку спостерегаємо розділовий знак із трьох горизонтально розташованих в один ряд крапок. У кінці Гр. 64 (оригіналу) з інтервалом в одне слово поєднується п'ять варіантів крапок: лінійна двокрапка, лінійна трикрапка, ромбоподібна чотирикрапка, одинарна крапка і трикутна крапка. У нашому матеріалі трапляються також п'яти-, шести- і семикрапки, розміщені в рядок: *под лѢти. розтѣа. хѣа..... тысА(ч)..... т..... ч.....г..... лѢта (Б-6) [Гр. 59]*.

З інших розділових знаків найпоширеніша вертикальна риска, яка писалася в нижній або верхній частині рядка: *а города не рубити/ а коли мирѣ станетѣ/ юрью кнА зю города лишитисА / [Гр.14]*.

Із гачків найпростіший розділовий знак відповідає індексу А-5. Він часто ускладнюється поєднанням двох однотипних гачків, які пишуться підряд на горизонтальній прямій [Гр. 59] (Е-10) або іксоподібно схрещуються [Гр. 53] (В-3). Іксоподібний розділовий знак, як правило, писався кілька разів підряд. Здебільшого він виступав елементом складнішого розділового знака [Гр. 28]: *А писалѣ кнАжии писарѣ костько болестрашицкии. оу вѢки. Аминѣ (З-11)*. У розділовому знакові, представленому в кінці Гр. 22, зауважуємо поєднання двох простих гачків: *а писано. оу кнефла в дому. оу вѢки аминѣ (А-9)*. Гачки відрізняються від інших розділових знаків тим, що супроводжують порівняно довгі тексти. Наприклад, обсяг Гр. 20 дорівнює 1144 лексемам, Гр. 28 – 1355, а Гр. 22 – 1221 лексемі тощо. Гачки стоять переважно в кінці текстових документів. На відміну від рисок, що виступають і самостійно, і в поєднанні з крапками, гачки фіксуємо тільки в комбінації з різними варіантами крапкових розділових знаків. Отже, можна припустити, що гачки не могли самостійно членувати текст. Вони вживалися на позначення або своєрідного емоційного малюнка тексту, відповідно розчленованого крапковим розділовим знаком, або з естетичною метою.

Поряд із перерахованими трапляється знак у вигляді зігнутої лінії, горизонтальних рисок, перетнутих скісною (Б-5, див. приклад із Гр. 44 на с. 4). Він уживається лише на позначення тисяч, тому навіряд чи можемо віднести його до розділових знаків, хоча на місці вживання такої графеми відчувається певна специфіка інтонаційного членування тексту. Очевидно, цей знак більше тяжіє до типу нарядкових чи підрядкових знаків, тобто до просодичної діакритики письма.

Відповідно до непокєднуваності-покєднуваності графем усі розділові знаки українських грамот XIV ст. можна поділити на 3 групи (прості, складні, складені), що максимально наближає їх до сучасної пунктуації:

1) **прості** розділові знаки: а) крапка в нижній частині рядка; б) крапка у верхній частині рядка; в) крапка посередині рядка; г) вертикальна риска в нижній частині рядка; д) вертикальна риска у верхній частині рядка; е) вертикальна риска посередині рядка; є) горизонтальна риска;

2) **складні** розділові знаки об'єднують однотипні прості розділові знаки: а) горизонтальна двокрапка; б) вертикальна двокрапка; в) горизонтальна трикрапка; г) трикрапка у вигляді трикутника (Б-4 і Є-1); д) горизонтальна чотирікрапка; є) горизонтальна п'ятикрапка; є) горизонтальна шестикрапка; ж) горизонтальна семикрапка; з) ромбовидна чотирікрапка (Г-3); и) прямокутна чотирікрапка, багатокрапка у вигляді піраміди (Ж-7 і Ж-8), дві лінії крапок, розміщених паралельно (Ж-10), тощо.

В окремих підтип цих розділових знаків доцільно винести так звані ускладнені розділові знаки. Вони складаються тільки з крапок, але розташування їх у рядку нагадує поєднання двох розділових знаків: розділовий знак А-7 можна розкласти на крапку з ромбоподібною чотирікрапкою або на горизонтальну двокрапку з трикрапкою у вигляді трикутника. Цей ускладнений розділовий знак зафіксовано в середині тексту Гр. 58: *А тои Арлыкъ писано оу Сурдѣ на оустыи Дону. курАчого лѣта. а мѣСаца, иречина (А-7) Какъ Стцѣ нашѣ какъ Стци ваши. были заодно. послы сълали межѣ собою.*

3) **складені** розділові знаки об'єднують кілька різнотипних простих і складних знаків, наприклад: а) вертикальна двокрапка і горизонтальна риска (Д-7); б) горизонтальна двокрапка і вертикальна риска (Б-1 у поєднанні зі знаком + Гр. 16); в) горизонтальна двокрапка і дві вертикальні риси; г) вертикальна двокрапка і гачок (Б-3); д) вертикальна двокрапка і два підряд розташовані гачки (Б-3 і А-5); є) ромбоподібна чотирікрапка і горизонтальна риска (А-6); є) ромбоподібна чотирікрапка і два гачки (Г-3 і Е-10); ж) різновиди крапкових розділових знаків і кілька ікоподібних розділових знаків (З-11 і Е-11); з) ромбоподібна чотирікрапка та ікоподібний розділовий знак (Г-3 і А-4) тощо.

Отже, єдиний розділовий знак із грамот XIV ст., накреслення якого збігається з тим, що маємо в подальших рукописах про граматичне членування тексту, – одинарна крапка. Однак у досліджуваних грамотах він міститься внизу, посередині й у верхній частині рядка і здебільшого не відповідає тим правилам, які приписують цій графемі та її позначенню на письмі. Кількакрапкові розділові знаки XIV ст. за накресленням не збігаються з термінологічно названими «точка болшая» і «малая точка», але функціонально нагадують такі, що завершують текст.

Близько за накресленням до «запятой» у грамотах стоять риси. Можливо, їхня функція в тексті була найбільш подібна до «запятой», але риси найчастіше писалися у верхній частині рядка, а «запятую» рекомендували писати внизу, як і сучасну кому. Риски і накреслення «запятой» виступали елементами складених розділових знаків. Але загальний малюнок складених розділових знаків із рисками не має нічого спільного із загальним малюнком складених розділових знаків із «запятой».

Велика кількість розділових знаків певним чином обумовлює складність їх розміщення в текстах грамот. При цьому зауважимо, що в коментарях до окремих грамот значиться: розділові знаки або не збігаються з виданням, із якого здійснено передрук [Гр. 23, 36, 42]; або не відображені в оригіналі [Гр. 27]. За нашими даними, лише один документ [Гр. 25] не має в середині тексту розділових знаків. Єдиний ускладнений розділовий знак стоїть у кінці тексту: *при бголюбезномъ калисти Юн(с)ти холмьскомъ и белзьскомъ да пребудуть же непорушно подъ анафемою за што zde даи г(с)ди намъ побытъ и з(д)рвиЮ а по семъ и детемъ нашимъ вечную памАть аминь (Д-7)*. Осібно стоїть також Гр. 17, для членування якої використано один розділовий знак – вертикальну риску (у передруці вертикальна риска послідовно замінена комою!). Система розділових знаків окремо взятого тексту може утворюватися лише з крапок. У досліджуваних грамотах виявлено 21 документ, у яких для членування тексту використовуються лише одинарні крапки.

Вибір розділових знаків, очевидно, не залежав від класифікації документів за юридичним призначенням. Тільки крапками членуються тексти договірних, дарчих, поручних, вкладних, присяжних, закладних, правих і даних грамот. Очевидно, також не слід шукати безпосереднього зв'язку між вибором розділових знаків для членування тексту і правилами композиційної будови досліджуваних документів: використання тільки одинарної крапки знаходимо в усіх групах грамот, одержаних за наявністю-відсутністю структурних блоків у текстах. Використання лише вертикальної риси багато в чому збігається з членуванням тексту за допомогою одинарних крапок. І вертикальна риска, і одинарна крапка членують текст на відрізки однарусної ієрархічної класифікації лінгвістичних одиниць.

Дослідження розділових знаків у грамотах засвідчило, що членування тексту на відповідні відрізки носило виражений індивідуальний характер. Якщо підходити до грамот з міркую сучасного членування на слова, тобто за слово вважати всі ті відрізки тексту, які сьогодні пишуться окремо (повнозначні і службові частини мови), то розділовий знак міг стояти через одне, два, три, чотири, п'ять і більше слів. Наприклад, текст Гр. 79 пунктуаційно членується на відрізки, що охоплюють таку кількість слів: 8, 1, 1, 1, 2, 1, 1, 1, 2, 1, 2, 3, 2, 2, 1, 2, 1, 3, 1, 1, 1, 2, 3, 1, 4, 3, 1, 1, 2, 1, 2, 3, 4, 2, 1, 3, 2, 4, 2, 3, 2, 2, 3, 3, 2, 1, 3, 2, 1, 2, 4, 3, 4, 3, 2, 4, 2, 4, 1, 1, 2, 1, 4, 2, 2, 3, 3, 2, 2, 1, 3, 2, 3, 3, 1, 2, 1, 5, 1, 2, 3, 3, 3, 1, 1, 2, 1, 1, 2, 2, 2, 1, 1, 2, 1, 5, 1, 2, 1, 1, 2, 1, 1, 4, 2, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 2, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 4, 1, 1, 1, 2, 2, 1, 1, 2. Писар цієї грамоти надає перевагу однослівним відрізкам (усього 64 із 146), які чергуються, як правило, з дво-, три- і чотирислівними. Із більших відрізків у грамоті трапилися по одному п'яти- і восьмислівному. Писар Гр. 17 майже не вдавався до членування тексту на однослівні відрізки, надаючи перевагу дво- і кількаслівним: 9, 7, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 8, 1, 2, 11, 6, 5, 3, 7, 5, 5, 4, 2, 9, 4, 1, 2, 5, 1, 2, 2, 2, 2, 4, 2, 4, 8, 3, 5, 4, 6, 5, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 2, 1, 2, 6, 4, 5, 9, 4, 3, 2, 5, 2, 2, 6, 3, 3, 6, 12, 2, 2, 3.

Документи з поєднаними знаками (майже 60 грамот) доносять до нас набагато складнішу інформацію щодо структурної організації писемного тексту. Найпростіший спосіб поєднання в одному тексті кількох розділових знаків – це використання одинарних крапок для внутрішнього членування

ня тексту, а в кінці грамоти – іншого (переважно складного чи складеного) розділового знака. Так, у Гр. 22 писар уживає крапку впродовж усього тексту, а кінець оформлює за допомогою знака, відображеного на мал. А-9 (див. приклад на с. 5).

Звернемося до Гр. 14, у тексті якої чергуються крапка і вертикальна риска. Визначити співвідношення одинарної крапки і вертикальної риски без додаткового спеціального дослідження, базуючись тільки на сучасному сприйманні писаного тексту, просто неможливо. В одних місцях грамоти здається, що крапка відокремлює більш самостійні відрізки тексту, ніж вертикальна риска, а в інших – навпаки: 1) *Вѣдаи то каждѣи члвкъ кто на тыи листъ посмотритъ. Гже я князь соунутѣи / и кистютѣи. и любартъ юрьи наримонътовичъ.*; 2) *кто не оусхочетъ далѣи миру держати / тотъ Г(т)повѣсть / а по Г(т)повѣдѣнѣи стояти миру за мѣслаць / У першому прикладі перша крапка стоїть на синтаксичній межі підрядного зв'язку двох речень, а вертикальна риска – на межі сурядного зв'язку двох членів речення, поєднаних єднальним сполучником и. У другому прикладі перша вертикальна риска роз'єднує або, точніше, позначає підрядний зв'язок між частинами складного речення, а друга виставлена перед анафоричним сполучником, який стоїть на межі сурядних компонентів.*

В інших місцях Гр. 14, навпаки, вертикальна риска стоїть на межі більших відрізків тексту, а одинарна крапка членує їх на менші одиниці мовлення: *литовськимъ княземъ не помагати / а про любартово ятѣство. хочемъ его постави(ти) на судѣ передъ панѣ оугорськими / по ишествѣи сто дха за. в. нѣ(д)ли / литовськимъ княземъ стати оу холмѣ. а королеви оу точьцѣ. кде смолва тѣ тутъ будетъ судѣ /*

Із погляду сучасної синтаксичної організації писемного тексту в багатьох випадках одинарні крапки і вертикальні риски стоять в абсолютно однакових позиціях, що створює враження можливої взаємозаміни.

Майже порівну фіксуємо одинарні крапки й вертикальні риски перед сполучником *аже*, проте немає чіткої послідовності у вживанні розділових знаків на місці сурядних сполучникових і безсполучних зв'язків між однорідними членами речення. У Гр. 14 між однорідними членами речення одинарна крапка переважає над вертикальною рискою: *чиними мѣрѣи твердыи. ис королемъ казимиромъ польскѣмъ. и сомовитомъ и съ его братомъ казимиромъ мазовскѣмъ. и съ его землями. краковскою и судомѣрскою. сиральскою. Куявскою / лучичьскою / добрынською / плотською / мазовською / люблинською / сетѣховською. / Проте ця перевага необов'язково пояснюється специфікою правил розстановки відповідних розділових знаків у відзначених місцях тексту. Тут, імовірно, проявляються статистичні, а не структурні закономірності організації тогочасного писемного тексту.*

Можливість взаємозаміни одних різновидів розділових знаків іншими у відповідних місцях грамот

свідчить про певну диференціацію в членуванні тексту. Якщо співвідношення одинарних крапок і вертикальних рисок поки що не можемо аргументовано пояснити, то наявність біля одинарних крапок або вертикальних рисок усередині грамот складних і ускладнених розділових знаків, що, як правило, використовуються для розмежування двох різномістових частин, досить чітко вказує на цю диференціацію. Наприклад, у Гр. 58 (див. приклад на с. 6) згаданий розділовий знак А-7 ділить текст на дві частини: текст після складного розділового знака протиставляється попередньому як аргумент для підтвердження суті основної частини цього документа. Вона могла б бути співвіднесена із закінченням сучасних листів, що звичайно позначається як *post scriptum*.

У Гр. 20 ускладнений розділовий знак (ромбоподібна чотирикрапка з ікоподібним розділовим знаком) використано для відокремлення найменування писаря від попереднього (наступного) тексту: а пива за гривну (Ж-9) *А писалъ привилью се попович болестрашицкии именемъ деячковиць василловъ снъ поповъ кость пружвищемъ сорочичъ (Е-11).* Між датою, місцем написання та рештою тексту Гр. 36 стоїть чотирикрапка: *што придалъ былъ. григоревѣи шеломынское поле. и сѣбножати. а на то свѣдоуство. завѣсилъ свою печатъ. а панъ михаило свою печатъ:: а то сѣ дѣяло. в лѣ(т) = S. Г. ч. д. м(с)цѣ. іюла: вѣ. кз. днѣ. на стго мчнка. Пантелѣимона:: У цьому плані, очевидно, складні й складені розділові знаки, що стоять усередині тексту, наближаються до розділових знаків, які трапляються в кінці документів. Функція складних і складених розділових знаків у тексті зводилася до смислорозрізнавальної: якщо писар вбачав у будь-якому місці тексту закінченість певного смислу, то він уживав складний або складений розділовий знак, незважаючи на те, чи це було в кінці, чи десь усередині документа.*

Оригінальний варіант уживання ромбоподібної чотирикрапки (Г-3) маємо в Гр. 13, у першій частині якої (від початку до першої ромбоподібної чотирикрапки) ідеться про те, що Юрій Болкович побудував церкву; у другій – що це йому велів зробити князь Михайло Кедимінович; у третій перелічується майно, яке передав Юрій Болкович цій церкві; у четвертій указується на право успадкування або передання в спадщину цього майна; а в п'ятій подається формула закляння. Перелічені частини можна було б інтерпретувати як віддалене наближення до сучасних абзаців.

На відміну від складних і складених розділових знаків, прості знаки, мабуть, використовувалися для внутрішнього членування окремих смислових частин тексту і протиставлялися першим як такі, що позначали позазмістове членування. Уживання простих розділових знаків у грамотах XIV ст. має деяку аналогію з членуванням тексту сучасного усного монологічного мовлення.

Грунтовніший опис функційних особливостей різновидів розділових знаків усередині кожного тексту можливий після детального вивчення змісту документа.

Список літератури:

1. Барчук В. М. Складні безсполучникові речення староукраїнської мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук / В. М. Барчук. – Ів.-Франківськ, 1996. – 24 с.
2. Бирик С. П. Статус усної практики в концепції історії української літературної мови / С. П. Бирик // Лінгвістика. – № 1(28). – 2013. – С. 5
3. Грамоти XIV ст. Пам'ятки української мови / Упоряд. М. М. Пещак. – К. : Наукова думка, 1974. – 256 с.
4. Гумецька Л. Л. Вторинні сполучники і їх синтаксичні функції в українських грамотах XIV-XV ст. – В кн. : Дослідження і матеріали з української мови / Л. Л. Гумецька. – К., 1960. – Т. 2. – С. 31-44.

5. Єдлінська У. Я. Из спостережень над формою українських грамот XIV-XV ст. / У. Я. Єдлінська // Дослідження і матеріали з української мови. – К., 1964. – Т. 6. – С. 81-90
6. Жовтобрюх М. А. Староукраїнські грамоти як пам'ятки літературної мови / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство. – 1976. – № 4. – С. 62-70
7. Коломієць Л. І. Мова українських грамот XIV ст. : автореф. дис. ... канд. філол. наук. / Л. І. Коломієць. – Харків, 1953. – 24 с.
8. Кот К. Ю. Історія формування пунктуаційної системи української мови / К. Ю. Кот // Освіта та наука у вимірах XXI ст. – К., 2006.
9. Пещак М. М. Стиль ділових документів XIV ст. / М. М. Пещак. – К. : Наукова думка, 1979. – 264 с.
10. Русанівський В. М. Джерела розвитку східнослов'янських літературних мов / В. М. Русанівський. – К. : Наукова думка, 1985. – 231 с.
11. Савченко І. Історичні витоки української пунктуації / І. Савченко // Київська старовина. – 2006. – № 5. – С. 58-65.
12. Свенціцький І. С. Західноукраїнські грамоти XIV – XV ст. В кн. : Питання укр. мовознавства / І. С. Свенціцький. – Кн. 2. – Львів, 1957.
13. Слинко І. І. Дослідження з історичного синтаксису за пам'ятками XIV–XV ст. (місцево-просторові звороти) / І. І. Слинко. – Львів, 1968. – 111 с.
14. Українська мова. Енциклопедія. – К. : «Українська енциклопедія», 2007. – 856 с.

Кузьмич О.А.

Ровенский государственный гуманитарный университет

СИСТЕМА И ФУНКЦИИ ЗНАКОВ ПРЕПИНАНИЯ СТАРОУКРАИНСКОГО ЯЗЫКА (НА МАТЕРИАЛЕ ГРАМОТ XIV ВЕКА)

Аннотация

В статье речь идет о формировании украинской пунктуации в польско-литовский период; сконцентрировано внимание на роли устной коммуникации в процессе становления пунктуационных норм обозначенного периода. Предмет исследования – грамоты XIV в. восточнославянских и смежных земель (всего 84) как образцы юридически-делового стиля древнего украинского языка.

Ключевые слова: древний украинский язык; украинские грамоты; пунктуация; простые, сложные, составные знаки препинания; графема; членение текста.

Kuzmych O.A.

Ukrainian Language Rivne State Humanitarian University

SYSTEM AND FUNCTIONS OF OLD UKRAINIAN LANGUAGE PUNCTUATION (BASED ON THE LETTERS OF XIV CENTURY)

Summary

The article is devoted to the formation of Ukrainian punctuation in the Polish-Lithuanian period; attention to the role of oral communication in the development of punctuation rules of the specified period is focused. The fourteenth century letters of different Eastern and adjacent lands to them (totally 84) were the object of the research, representing legal and business style of ancient Ukrainian language.

Keywords: ancient Ukrainian language; Ukrainian letters; punctuation; simple, complex, compound punctuation; grapheme; text division.

УДК 811.111'25

ОСОБЛИВОСТІ КІНОПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ У КОМЕДІЙНОМУ ТЕЛЕСЕРІАЛІ «ДРУЗІ»

Макаренко Ю.Г.

Черкаський державний технологічний університет

Досліджено особливості перекладу гумору у комедійному телесеріалі «Друзі». Визначено основні засоби передачі гумору, за допомогою яких перекладач досягає комічного ефекту. Виявлено специфічні культурологічні риси національного гумору та його український варіант перекладу.

Ключові слова: кінопереклад, телесеріал, комедія, каламбур, національний гумор, іронія, гег, чорний гумор.

Постановка проблеми. Нині кінопереклад знаходиться у центрі уваги українського суспільства, оскільки з розвитком кіно, зростанням його популярності та поширенням зарубіжних фільмів виникла потреба у якісному українському перекладі такої кінопродукції.

Кінопереклад – це специфічний вид перекладацької діяльності, який донедавна практично не існував, адже абсолютна більшість фільмів озвучувалася російською мовою, і робилося це не в Україні. Окрім цього переклад кінофільмів потребує особливої підготовки від фахівця та підходу [3, с. 54].